

RAST

Bo drugemu Trstu uspelo?

To je osnovno vprašanje, ki si ga v teh dneh postavlja tržaški človek Slovenec ali Italijan, ki si želi resničnih sprememb v naših krajih. 21. novembra se bo torej odločalo, kdo je v našem mestu in okolici močnejši, desničarski blok ali pa demokratična koalicija, ki predstavlja t.i. "drugi Trst", po katerem vsi hrepenijo, a ki v preteklosti ni skoraj nikoli resnično prišel do izraza.

Vsi dobro vemo, kako bo, če zmaga blok, ki se je oblikoval okoli bivšega župana Staffierija: za nas Slovence bo to katastrofa, za ostale Tržačane pa prav tako, saj si ne moremo pričakovati, da se bodo desničarji resneje lotili kakega perečega vprašanja, razen tistega seveda, ki se tiče obrambe italijanstva Trsta. To je na dlani: poznamo njihovo 15-letno upravljanje. Vendar tudi koalicija, ki za tržaškega župana kandidira podjetnika Illyja, je daleč od tega, da bi bila enotna in homogena. V njej se križajo zelo različni interesi, njen skupni imenovalac pa je samo eden: zrušiti hegemonijo Liste za Trst in desničarskega lobija. Poleg

tega sta na preži še Severna liga, ki je trenutno zelo popularna, in Stranka komunistične prenove, ki utegne žeti uspeh zlasti med slovenskimi volilci zaradi županske kandidature Stojana Spetiča, ki imponira tudi marsikateremu slovenskemu nekomunistu. SKP se je v volilni boj podala torej s parolo o slovenskem županu za Trst kljub temu, da je tako početje nesmiselno in da v bistvu pomaga Staffieriju. Če SKP zares misli, da potrebuje Trst slovenskega župana, naj se zaveda, da je prej potrebno ustvariti primerno ozračje strpnosti in sožitja, le-to pa se ne bo pojavilo kar čez noč. Proces bo dolg in težaven, tudi če bo zmagala koalicija, ki se je osnovala okoli Illyja. Zmaga le-tega pa bi gotovo pomenila izhodišče za drugačno razmišljanje o Trstu in njegovih perspektivah. Trmasto vztrajanje na ideoloških okopih in pozivi nekaterih, naj slovenski volilci glasujejo "po vesti", so samo dokaz bojazni določenih krogov prevzeti si svojo mero odgovornosti in želje po ribarjenju v kalnem.

Ivan Žerjal

Andrej Berdon, Peter Močnik, Martin Breclj, Franco Codega in Sergij Petaros.

Iz uredništva

Dragi bralci, po enem mesecu je pred vami nova številka Rasti, v kateri so že prisotne nekatere novosti, ki smo jih vam napovedali prejšnjikrat: gotovo vas bo razveselila novica, da tokrat pričenjamo objavljati referat o taboriščih med Drugo svetovno vojno. Prispeval ga je Matjaž Rustja, ki je sklenil, da se bo tudi poklicno ukvarjal s preteklostjo: letos se je namreč vpisal na tržaško univerzo, kjer študira zgodovino. Prispevek je res kvaliteten in priporočamo vam ga v branje.

Darko Bradassi

V tej številki boste lahko našli, poleg že običajnih rubrik (Psihozanimivosti, Ocene, Grafologija itd.), tudi tragikomične dogodivščine Neli Ban, ki je v Ljubljani brezuspešno zasledovala pevca Erosa Ramazzottija, da bi ga intervjuvala.

Po že ustaljeni navadi smo tudi tokrat vprašali sodelavca Rasti, da nam pove kaj o sebi: na vrsti je Darko Bradassi, ki je bralcem znan kot urednik rubrike o grafologiji. Darko je doma iz Trsta in je star 27 let. Po zaključenem študiju na Trgovski akademiji "Žiga Zois", se je leta 1985 vpisal na tržaško univerzo, kjer študira na fakulteti za Politike vede. Poglejmo, kako je odgovoril na naši dve vprašanji.

Kdaj in kako si se začel ukvarjati z grafologijo?

Star sem bil približno 10 let, ko sem po naključju doma zagledal med raznimi knjigami grafološki priročnik. Njegova platnica s ponatisom različnih pisav je v meni vzbudila določeno pozornost, zato sem ga prelistal. V njem so bile pisave najrazličnejših oblik in velikosti, vsaka s svojo grafološko oznako. To je bilo zame izredno zanimivo, zato sem knjigo še večkrat vzel v roke, tolikokrat da sem kaj kmalu asimilirala nekaj osnovnih grafoloških elementov. V nižješolskih letih sem malo za šalo malo za res opravljal svoje prve analize, predvsem v šoli in med prijatelji. Moja tedanja profesorica italijanščine me je, ko je izvedla za nenavaden konjiček, povabila v svojo mladinsko oddajo na Radiu. Domenila sva se za stalen grafološki kotichek. Medtem sem izpopolnjeval svoje znanje s strokovnimi knjigami. V prvih višješolskih letih sem že zadovoljivo obvladal snov. Grafologija mi je bila v veliko oporo pri spoznavanju značajev ljudi, sošolci in prijatelji pa so me stalno spraševali za najrazličnejše analize. Kasneje sem opravil še triletni tečaj pri tržaški podružnici Italijanskega grafološkega inštituta. Moram reči, da me grafologija še vedno zelo navdušuje. Je namreč tesno povezana s psihologijo in ima določene znanstvene temelje. Krepmo se moti, kdor jo iz nevednosti istoveti npr. z astrologijo ali z nekakšnim prerokovanjem prihodnosti. V nekaterih severnoevropskih državah sodi med univerzitetne predmete, uporabljajo jo med drugim tudi pri raznih selekcijah in natečajih ali ob sprejemu v službo. Psihologom je v veliko oporo pri spoznavanju in zdravljenju pacientov. V severnih državah so jo uvedli tudi na nekaterih šolah, kar bi bilo zelo dobrodošlo in pametno tudi pri nas.

Za grafologijo in za svoje konjičke mi preostaja zelo malo časa, saj sem polno zaseden s svojo publicistično dejavnostjo. Sicer pa sem tudi ljubitelj fotografije, ki mi nudi precejšnja zadoščenja. Prejel sem več nagrad na raznih mednarodnih tekmovanjih.

Sam si aktiven na publicističnem področju. Bi nam opisal svojo dejavnost? Kakšne so perspektive za mladega publicista v zamejstvu?

Skoro 6 let redno sodelujem na Radiu Trst A v časnikarskem oddelku v športni redakciji. Sem tudi stalni sodelavec Novega lista. Pred dvema letoma sem postal odgovorni urednik dvojezičnega glasnika Zveze neposrednih obdelovalcev "Trst-Kmetijstvo-Okolje".

V tem trenutku perspektive resda niso najbolj rožnate. Vsakdo je npr. že slišal za krizo vsehdržavne radiotelevizije, kamor seveda spada Radio Trst A. Tudi Primorski vnedrjak je v stalnih težavah. Pred približno desetimi leti so bili časi veliko boljši. Številni publicisti so takrat našli službo predvsem na našem osrednjem dnevniku, kjer so bile številnejše tudi možnosti za redno sodelovanje. Nekateri časnikarji so v zadnjem letu izgubili službo. Trenutek je nedvomno težak.

Razvajeni Eros

Na koncert Erosa Ramazzottija v Ljubljani (12.10.) sem šla z enim samim namenom: narediti radijski intervju. Do zakulisja sem se prebila z novinarsko izkaznico oz. potrdilom o sodelovanju z Radijem Maribor. Tam pa se je ustavilo. Najprej so ugotavljali verodostojnost izkaznice, potem istovetnost z ostalimi dokumenti in končno so me spustili do Donatelle, Erosove predstavnice za stike z javnostjo. Ta se mi je lepo opravičila, da je gospodič, ki se je izkazal kot ljubljenec ljubljanskega občinstva, odpovedal vse intervjuje. Dobil sem še prijazno zagotovilo, da ga bo poskušala po koncertu pregovoriti, vendar je jasno pokazala, da ni dosti upanja. Prilepila sem se nanjo in uživala koncert z najboljše pozicije-"mikserja". Malo pred koncem koncerta sem se vrnila v zakulisje, kjer pa so uvedli še strožje varnostne ukrepe in z izgovorom, da gospodič pol ure po koncertu noče videti nikogar, še najmanj pa novinarje, so mi pobrali baterije iz snemalne naprave. Da me niso vrgli ven, mi je pomagalo samo moje "pet-minut-prej" sklenjeno prijateljstvo z nekim tehnikom, ki se je potegnil zame. Toda osebnemu stražarju običito nisem bila prav nič všeč, ker je verjetno opazil, da imam namen iti do konca. Postavil me je dva metra od prehoda in varnostnika pred nos. Izrabila sem čudežno moč nasmeška in besedice prosim, da sem se lahko pomaknila naprej, kar pa mi ni pomagalo dosti: videla sem samo teči modri kopalni plašč, za trenutek pa (celo!) Erosov profil. Pomislila sem še na zadnjo možnost, da ga počakam pri avtomobilu (medtem so mi vrnili baterije), za katerega sem izvahala, kje stoji. Pot pa mi je prestregel sam organizator koncerta, najbolj anti novinarsko bitje celotne ekipe. Da bi preprečil moj namen in namen nekaterih mojih kolegov, je ogradel črni Mercedes 560 z živo verigo varnostnikov Obada (podjetje za varnost), ki so s pravo obadovsko nadelžnostjo opravljali svoje delo. Tako mi je uspelo posneti samo klic: "Vi amo tutti!" in zreti v izpušne cevi avtomobilov, ki so bili v spremstvu. In kaj so mi svetovali njegovi sodelavci? Naj pridem poskusit na naslednji koncert (ki je bil v Turinu!), ker je majhna možnost, da bo gospodič boljše volje, vseeno obstajala.

Neli Ban

Pogovor z Majo Furlan Grego

Hvala, da ste se odzvali povabilu na pogovor o težkem položaju beguncev v bivši Jugoslaviji. Bi se najprej predstavili našim bralcem?

Ime mi je Maja Furlan in stanujem v Trstu. Že vrsto let delam na reklamnem področju, ukvarjam pa se s še drugimi stvarmi: pred veliko leti sem se začela ukvarjati z osebami, ki so zasvojene z mamili, sodelujem pa tudi z Gledališčem Velemir, ki je aktivno na socialnem področju (med drugim gostuje tudi v zaporih).

Vemo, da aktivno sodelujete z organizacijami, ki skrbijo za begunce s Hrvaškega in iz Bosne in Hercegovine. Kako ste začeli s tem?

Jaz sem doma iz Jugoslavije (nerada uporabljam izraz 'bivša', ker mi daje vtis, da sem tudi sama 'bivša'). Več let sem živela v krajih, kjer je sedaj vojna: že ob prvih spopadih v Bosni in Hercegovini sem vedela, da prebivalstvo nujno potrebuje pomoč, saj je zima v tistih predelih izredno huda. Dragocene izkušnje pa sem si nabrala že med vojno v Sloveniji: odgovorni pri Založniški hiši E, ki deluje v sklopu bivše umobolnice pri Sv. Ivanu v Trstu, me je takrat prosil za pomoč: sodelovala sem po svojih močeh in sicer z intervjuji, v organizaciji ipd. Nato se je vnelo na Hrvaškem, kjer pa je bilo delovanje človekoljubnih skupin zelo težko: pomislimo le, da na nekatera področja je bil vstop sploh prepovedan (npr. v Vukovar). Kmalu so tolpe prevzele oblast še v Banja Luki in v okolici...

Tolpe?

Nikoli ne govorim o Srbih, Hrvatih in Muslimanih, ampak o čisto navadnih tolpah: tu je zelo veliko oseb, ki so na bojišča prišle kot plačani vojaki; doma so v Skandinaviji, ZDA itd.

Ko so se vneli boji okrog Banja Luke, sem zvedela, da je moja prijateljica bila ob službo: bila je zdravnica, a tolpe so jo kot Muslimanko oddaljile. Prosila me je, naj na katerikoli način rešim njene sina, da ga ne bi te tolpe vzele s sabo ali ga hladnokrvno ubile. Takoj sem klicala ambasado v Zagrebu, kontaktirala sem tudi druge osebe in ustanove ter spoznala, da je fanta in še koga mogoče pripeljati na varno. Tako je prijateljičin sin prišel v Trst in dva meseca živel pri meni doma, dokler ni odšel v London. Skozi vso zimo sem doma gostila še tri družine.

V sklopu katerih organizacij delujete?

Izbrala sem samostojno pot: nisem vključena v nobeno skupino, sodelujem pa s tistimi italijanskimi človekoljubnimi organizacijami, ki se mi zdijo najbolj poštene - vse namreč niso. Trenutno torej sodelujem z ARCI-ragazzi, Dai ruote alla pace (sedež se nahaja v ul. Marconi 36/b v Trstu), na vsedržavni ravni z ICS (Consorzio italiano di solidarietà - Italijansko združenje vzajemne pomoči). V ICS so se vključile razne laične in katoliške skupine (npr. ACLI); tale organizacija je tudi državno priznana. Pri ICS, čeprav se nisem vključila niti v to skupino, sem jaz odgovorna na

državni ravni za srednjo hrvaško cono. (Zagreb, Varaždin, praktično do Slavonije). Žal je treba reči, da ovire so povsod, podpore pa od nikoder; sama italijanska vlada je popolnoma odsotna: na nedavnem srečanju v Rimu, v Palači Chigi, smo predstavniki raznih organizacij imeli sestanek z gospo Contri, ministrico za socialne zadeve, od katere smo hoteli zvedeti, kam je izginilo 125 milijard lir; denar je bil namenjen beguncem v Italiji in Bosni, pristal pa je neznan kje. Poleg tega je Italija edina država, kjer beguncev praktično ni; sem so prišli le tisti, ki smo jih pripeljali mi po privatni poti: sedaj so nastanjeni v Lombardiji, Piemontu, na Siciliji itd. Vsega kakih 1500 družin. V Trstu ni nobene zaradi skrajne brezbržnosti mesta.

Kako jih pripeljete v Italijo? Ali je to skrivnost?

Ne, to ne, vendar pot je resnično trnova: treba je imeti garancijsko pismo, v katerem privatnik, ustanova ali občina, ki bi radi sprejeli begunce, zagotavljajo vso psihološko in materialno pomoč ljudem; pismo je treba nato poslati na ambasado ali na Deželni urad v Zagreb, v Pulo ali v Split. Doslej smo največ težav imeli na slovensko-hrvaški meji: Slovence je namreč strah, da bi se begunci ustavili kar pri njih, saj menijo, da jih je na Slovenskem od 35 do 60 tisoč. Vse razumljivo, vendar prisostvovala sem nepojmljivim nastopom slovenskih organov na meji: kljub vsem dokumentom, vsem žigom Kvesture, sem na slovensko - hrvaškem prehodu vedno imela velike težave. To so ure čakanja, ki pomenijo novo ponižanje za begunce.

Prič, ko sva se po telefonu dogovorili za intervju, ste mi svetovali obisk zbirnega centra v Červinjanu. Kako to?

Kamp v Červinjanu je velikanska sramota: to ni kamp, ampak pravo koncentracijsko taborišče, kjer ne spoštujejo človekovih pravic (po osmi zvečer ne sme nihče iz hiše). Strah jih je prostitucije, preteпов, a to ne sme postati opravičilo! Pomisli, da je celo prostovoljec vstop v ta kamp prepovedan; kdo sedaj dela tam? Še nekaj ti povem: okrog 50 beguncev v Červinjanu se je odločilo, da se raje vrne v Bosno, kot da ostane tam.

Mi nočemo, da bi begunce nastanili po zbirnih centrih (v Italiji jih je si-

cer zelo malo: v Červinjanu in manjši v Jesolu), ampak po družinah, stano-
vanjih, dobro urejenih šolah ipd.

**Vi ste spoznali veliko teh ljudi: pri-
povedujejo kaj o svojih izkušnjah?**

V glavnem so iz Sarajeva, Jablani-
ce, Bihača... Med njimi je ogromno izo-
bražencev. Prvi center, ki sem ga obi-
skala, je štel približno 3600 oseb, njiho-
ve zgodbe pa so strašne: tu ni več tele-
vizijskega filtra, ostane le groza. Rada bi
povedala izkušnjo ženske v Karlovcu:
približala se mi je in mi odkrito rekla, da
je zanjo čisto vseeno, kje se nahaja,
sploh ji ni mar za življenje; odkod tak
pesimizem? "Ubili so mi moža, ubili
očeta, ubili tasta, brat se mi je izgubil;
imela sem dva otroka, stara osem in
dvanajst let: z vrečko v roki sem ju po-
biral, ker sta stopila na mino." Druga,
starejša gospa, pa mi je povedala, da
je mesec od tega izgubila moža; tisto
jutro, ko sva se srečali, pa je zvedela, da
so ji ubili še sina. - To je vsakdanjost
teh ljudi; ko to slišiš imaš vtis, da smo se
vrnili za dva tisoč let nazaj.

Kot prostovoljci nimamo moči, da bi
reševali te situacije; pomagamo jim s
tem, da jim prinašamo najnujnejše in
nekaj človeške topline, ki jo oni še najbolj
potrebujejo. Nihče pa nas ne podpira,
vse je privatno, vse si plačujemo sami.

**Kakšen pa je odnos beguncev do
vojne? Jo odobravajo?**

Ne, sploh ne. To je stvar politike, ki
se odigra na koži teh ljudi. Stike imam
s tisoči oseb: v dveh letih me je že neš-
teto njih vprašalo, če bodo lahko še
kdaj sedli za isto mizo s prijatelji ne gle-
de na narodnost. Oni enostavno te voj-
ne ne razumejo: ko so počile prve bom-
be so mislili na šalo; prijateljica je ra-
zumela, da gre zares, ko je strel skoraj
ubil njenega otroka, medtem ko se je
vračal iz šole.

**Kaj se vam zdijo razne mirovne po-
bude (mislim na osebe, ki so pred ča-
som hotele peš do Sarajeva) in na ita-
lijansko človekoljubno akcijo, potem
ko so malo Irmo prepeljali v London?**

To so neumnosti, ki nikomur nič ne
pomagajo. Vojaki vseh strani so pre-
brisani: nikoli ne bi sprožili diplomatskega
incidenta z napadom na mirov-
nike; dejstvo pa je, da po odhodu ita-
lijanskih mladih iz Sarajeva, je na mesto
padlo trikrat več granat kot prej.

V primeru male Irme pa je narav-
nost sramotno, kako je italijanska vlada
izkoristila njeno tragično situacijo. Obljubila
je 400 postelj: upamo, da bo
obljubo tudi držala. Z zdravstvenim mo-
stom bi radi prepeljali ranjene vojake
(od 15 do 30 let stari), ki so ohromeli
in potrebujejo rehabilitacijo.

Končno smo jih dočakali

Tudi tržaški Slovenci smo jih končno
dočakali! Koga? Mlade slovenske umet-
nike iz Argentine, seveda! V zadnjih
treh letih je namreč gostovalo v Slove-
niji, na Koroškem in na Goriškem že
več skupin, v Trstu pa ne.

Oktober letos so na povabilo ljub-
ljanske Filharmonije prišli v Evropo trije
mladi solisti: pevca Ani Rode (mezzo-
sopran) in Luka Debevec - Mayer (bas)
ter pianist Ivan Vombergar. Po uspeš-
nih koncertih v Filharmoniji (ki je bila
nabito polna) ter v drugih krajih po Slo-
veniji in zamejstvu, pa so tokrat prišli
tudi na Tržaško in sicer na povabilo
Slovenske prosvete.

V soboto, 23. oktobra so trije umet-
niki obiskali Slovenski kulturni klub. Go-
stje so tržaški mladini pripovedovali o
svoji umetniški poti, o življenju v slove-
nski skupnosti v Argentini, o svoji ljubez-
ni do slovenskega jezika in kulture, o
svojih vtisih ob potovanju po Evropi,
posebno pa Sloveniji. Najbolj je po-
slušalce presenetila trditev Luke De-
bevca, češ da mu je njegov profesor
pevske tehnike, ki poučuje na znanem
Visokem inštitutu za glasbeno umetnost

- Teatru Colon v Buenos Airesu, priznal,
da imamo Slovenci določeno predispo-
zicijo do petja, saj imamo neke vrste
naravni dar mehkega in lepega glasu.
Omenjeni profesor je med drugim izučil
že nekaj odličnih slovenskih solistov:
Bernardo in Marka Finka ter Janeza
Vasleta.

Ani, Luka in Ivan pa so se izkazali
v nedeljo, 24. oktobra, ko so nastopili
v cerkvi sv. Jerneja na Opčinah. S pro-
gramom nabožne glasbe so dobesed-
no očarali publiko, ki je napolnila cer-
kev. Skladbe (Schuberta, Bacha, Puc-
cinija in drugih slovenskih in tujih av-
torjev) so podali na tehnično dovršen
način, vendar pa je številno občinstvo
posebno navdušilo to, da so znali mla-
di umetniki vlti v glasbo svoje srce in
ljubezen.

Ob koncu dvodnevne gostovanja
so nam mladi argentinski Slovenci zau-
pali, da jim je bil Trst zelo všeč in da
so se med nami dobro počutili. To nas
je posebno razveselilo, saj lahko tako
upamo, da se bodo na svoji prihodnji
turneji spet radi ustavili tu pri nas.

Breda Susič

Kaj pa UNPROFOR?

Ljudje ne zaupajo tem mirovnim si-
lam. Vem, da ni lahko ohraniti mir v
takih okoliščinah, vendar jaz že dve le-
ti pravim, da se mirovne sile ukvarjajo s
črno borzo in v nekaterih primerih tudi s
prostitucijo deklet in otrok.

**Še zadnje vprašanje: s težavo ste
privolili v objavo Vaše slike. Bi lahko
obrazložili svoje zadržanje?**

Veliko oseb išče samo reklamo. Jaz
se temu upiram: nerada vidim svojo sliko
v revijah ali dnevnikih, celo med televi-
zijskimi sporedi mi je težko. Sliko dajem
le, če sem prepričana, da lahko to koristi
človekoljubnim organizacijam, s katerimi
sem v stiku, ter lahko privabi ljudi, da se
nam pridružijo. Potrebujemo namreč ve-
liko pomoči, saj predstavlja naše delo le
desetino kapljice v morju pomanjkanja.

Hvala lepa za pogovor.

Začetek nove sezone SKK

Oktober meseca je Slovenski kulturni klub v ulici Donizetti 3 zopet odprl svoja vrata mladim višješolcem in akademikom, ki se med šolskim letom vsako soboto ob 18.30 zbirajo tam na svojih sestankih.

Prvo srečanje je bilo tako posvečeno informaciji za nove člane, saj so jim odborniki preko fotografske razstave (ki sta jo pripravili Nataša Zubalič in Francesca Simoni), video-ankete (ki jo je pripravil Štefan Pahor) in kratke predstavitve prikazali "Kaj je Slovenski kulturni klub". Sledila sta družabnost in ples, ki sta mlade zadržala v Klubu do pozne večerne ure.

9. oktobra so se klubovci hitro odzvali na aktualne krvave dogodke v Moskvi in medse povabili časnikarja Stojana Spetiča, ki je predaval na omenjeno temo.

Teden kasneje so si mladi ogledali film, 23. oktobra pa je bilo na vrsti srečanje s tremi mladimi umetniki iz Argentine (o tem poročamo posebej v rubriki Slovenija v Svetu).

Zadnji sestanek v mesecu je bil posvečen "Spominu na Mateja Bora". Njegovo življenje in umetniško pot je zelo nazorno prikazala prof. Nada Pertot. Pred kratkim preminulemu pesniku pa so se z recitalom, ki ga je pripravila Lučka Susič, poklonili tudi člani gledališkega krožka SKK Mitja Petaros, Ma-

nica Maver, Tomaž Susič, Nadja Roncelli, Nataša Zubalič, Miha Mozetič in Mirjam Čermelj.

Na prvem srečanju v mesecu novembra sta bila gosta Kluba prof. Nadja Pahor Verri, ki je mladim predstavila svojo knjigo "Oltre il filo", ki govori o taborišču v Gonarsu, in gospod Ado Lapornik, bivši interniranec v omenjenem taborišču.

V soboto, 13. novembra, so se člani SKK sestali, da bi izvolili nov odbor. Na občnem zboru so najprej poročali posamezni člani odbora, ki so opravljali svoj mandat v šolskem letu 1992/93. Nato so sledile volitve članov novega odbora. Nataša Zubalič je bila ponovno izvoljena za predsednico, podpredsedniško funkcijo pa bo opravljala Francesca Simoni. Tajnica bo Maša Pregarc, blagajničarka Alenka Giugovaz. Mesto novega revizorja bo prevzel Ivan Hrovatin, funkcijo arhivarja pa bosta opravljali Raffaella Petronio in Valentina Bambi. Odgovorna za tisk bo Jadranka Cergol, za reklamo na šolah pa Katerina Fischer in Marija Krapež. Po občnem zboru sta se ločeno sestala novi odbor in t.i. senatorski svet, ki ga sestavljajo člani kluba, ki so že zapustili višje šole, da bi načrtovali bodoče delovanje. Sobotno srečanje pa se je nadaljevalo z veselim martinovanjem.

Jadranka Cergol in Breda Susič

GLASBA

Billy Joel: River of dreams

Pred nedavnim je izšel zadnji album ameriškega pevcu Billyja Joela naslovljen *River of dreams*. Album vsebuje deset pesmi, katerih besedilo in glasbo je napisal Joel sam.

Kot pravi avtor, v teh pesmih prevladujejo njegova čustva in izražajo se njegovi pogledi na svet in življenje. Prva pesem, *No Man's Land*, je tako "pesem jeze" in obenem kritika življenja sodobnega človeka, kateremu dobro poslovanje, lep videz in denar pomenijo vse. Joel se zato sprašuje, kdaj se je začel ta moralni propad človeštva in pravi, da "nekoč je bil ves svet v naših rokah", sedaj pa je to nikogaršnji svet.

Pesem *A Minor Variation* je po avtorju "Nevrotična pesem", ker izraža občutje zmedenosti in nemoči pred težavami in ovirami, s katerimi se stalno spopadamo v

življenju. *Goodnight My Angel* je uspa-vanka in zato tudi zelo nežna pesem, ki jo je avtor posvetil svoji hčerki; tej izpoveduje svojo ljubezen in upanje oziroma željo, da bo hčerkino življenje vedno krasno.

Med temi pesmimi je morda najbolj poznana pesem, ki daje naslov celi zbirki in sicer *The River of Dreams*. Pesem je zelo sončna in optimistična in izpoveduje veliko upanja v človeka in v njegovo iskanje boljšega.

Sredi noči pesnik tava po dolinah nabitih s strahom, po gozdovih, ki mu pri-našajo dvome in skuša prebresti globoko reko, ker upa, da bo tako lahko našel, kar je izgubil. O tem zgubljenem pravi, da je nekaj božjega, vzeto mu je bilo iz duše, zato lahko sklepamo, da misli na vero oziroma na Boga. Besedilo je res razmišljujoče, glasba pa ni žalostna, saj je polna življenja, zelo živahna, k temu pa sigurno pripomore predvsem vokalna spremljava v duhu črnih karibskih pesmi.

Nadja Roncelli

Psihozanimivosti

Guinnessova knjiga rekordov navaja, da so možgani neznanega pokojnika tehtali celo 2049 gramov (v prejšnji številki Rasti sem napisal, da je povprečna teža možganov pri moškem 1300 gramov), medtem ko so bili možgani ruskega pisatelja Ivana Sergejeviča težki "samo" 2012 gramov.

Nikar ne recite, da je človeku nemogoče memorizirati veliko telefonskih števil: nek 26-letni Kitajec si jih je zapomnil celo 15000.

Sprednji ali čelni del možganov nadzoruje premikanje telesa, mišljenje, govor in planiranje dejanj; zadnji ali zatilni del sprejema optične informacije; senčni režnjevi pa sprejema tipalne in druge čutne informacije. Spomin ima svoj sedež v limbičnem sistemu, ki se nahaja sredi možganov in ki je sestavljen iz več med seboj povezanih skupin živčnih celic.

Poškodbe spodnjega dela možganskega čelnega režnja (t.j. v bližini meje s senčnim režnjem) lahko povzročijo motnje v že pridobljeni govorni veščini (te motnje imenujemo Brocovej afazija); tile bolniki ali govorijo z izredno veliko težavo ali popolnoma molčijo, razumejo pa vse informacije, ki so jim namenjene. Poškodbe zgornjega dela možganskega senčnega režnja lahko povzročijo Wernickejevo afazijo: pri teh bolnikih je govor tekoč, vendar je zaradi poslabšanega razumevanja njegova vsebina motena.

Varujte se ljudi, ki pravijo, da so odkritosrčni, v resnici pa se vam lažejo. Zelo pozorno opazujte njihove roke. Kajti, če se lažejo, si bodo med pogovorom zelo pogosto tikali nos, ušesa in usta, ali pa se bodo večkrat srbeli po obrazu. Zagotavljam vam, da bodo zelo vznemirjeni!

Želite vedeti, če ste včasih določeni osebi? Povabite jo na pogovor k mizi. Recimo, da vaš sogovornik dvigne roke k obrazu in jih obdrži v tem položaju; ali pa, da prekriža noge: žal, ta oseba želi, da bi obstajala določena razdalja med vama.

Andrej Zaghet

Bralce vabimo , da pišejo grafologu.Treba je le, da napišejo karkoli na velik list brez črt (napolnijo naj celo stran). List naj pošljejo na naslov: Grafološka rubrika – Rast, Mladika, ul. Donizetti 3, 34133 Trst.

A volte, già sembra la vita difficilissima, un mulo ostacolo. E' giusto e capace di superarla tutti, ma se lo guardo quando si appressa la sensazione di non farcela, a volte ho una piccola propizia discesa, e proprio quando ho l'impressione commette il mio più grande errore. Poi bisogna mai formarsi, o arrendersi. Bisogna avere tutta passione e tutte buone intenzioni. Sono sicuro che ci si mette tutta e ci si fa male. Se no, quando ti senti ostacolato quando hai la certezza di una semplicità, dare natura dentro te stessa una speranza, anche tu puoi perderla ed è proprio lei che ti aiuta, un'idea più grande che passa.

Draga **Silvia**, razpoloženska in čustvena nihanja te precej pogojujejo. Ker si bolj iskrike narave, se v tebi tudi največja žalost kaj kmalu sprevrže v brezskrbno veselje in obratno. Mislim, da to občuti tudi, kdor ti je blizu, ki se mora včasih soočati s tvojimi "lunami". Sicer si prava lisička, ki se s prijaznostjo marsikomu prikupi. Si dobrega srca, odprta do drugih. Imaš precejšnjo fantazijo in dobro kreativnost: ni izključeno, da je v tebi prisoten nek umetniški čut. Si polna energije, vendar te nekoliko zaustavlja lenoba. Včasih si preveč popustljiva.

kem mogoče vero je imel tlakov ranjo in v njeno moč.
 Tako se je pričelo zdravje v rabi stopaj pri nek
 narodih, pri Krizijah, Indijah, Egipčanih, Perzijah,
 Gelih, Germanih in tudi pri Judostih na drugih
 celinah. To je tlakov izumel puovo, da je vsi tisti,
 kar je spazil in spoznal, mogel tudi okreniti, so
 nastali prvi zapisi v zgodovini Analgetice narave.

slavjantarija xrističanska knjiga je verjetno delo
kitajskega cesarja Shin-čonga, ki je živel okrog

Prepričan sem, draga **Sara**, da je že marsikdo pohvalil tvojo pisavo. Prav gotovo se je veselijo profesorji, saj je dobro čitljiva in oblikovno lepa. Vendar grafološko to ni dovolj. Na oko najgrša pisava lahko skriva čudovite lastnosti!

Tu bi rad odprl majhen oklepaj, namenjen vsem tistim, ki so obupani nad svojo pisavo ali nad pisavo svojih otrok in jih zaradi le-te celo kregajo. Osnovnošolski otrok postopoma, z leti dojema pisne gibe in jih ponavadi še le v prvih višješolskih letih avtomatizira. Šele ko postanejo pisni gibi popolnoma avtomatični, lahko postane pisava osebna, torej izraz podzvesti – grafološko zanimiva. In še to le tedaj, ko pišemo sproščeno in ne polagamo prevelike pozornosti obliki. Ker sodijo pisni gibi v skupino podzvestnih dejanj – vzemimo npr. način hoje (težka, počasna, živčna, lahkotna, boječa), ali npr. način zvonjenja na hišni zvonec (nekateri se ga komaj dotikajo, drugi ga sploh ne spustijo) naštevati bi lahko še in še – jih bomo le

z veliko težavo spremenili. Delno bi nam to lahko uspelo z veliko avtokontrolo. Skozi življenje se sicer nekatere značilnosti pisave – osebnosti spreminjajo, vendar ostanejo temeljni znaki enaki.

Tvoja oblikovno lepa pisava, draga Sara, razkriva miren in urejen značaj. Zelo si pazljiva in natančno sprejemaš svet in dogajanja okrog sebe. Jasnost in nekomplikiranost ti omogočata dobro dojetje, pa čeprav si pri sprejemanju nekoliko preveč zaprta in premalo prožna. Nadarjena si za natančno "reprodukcijo", in to na vseh področjih. Si čustvene narave, vendar nisi izrazit altruist. Si dovolj odločna, trmasta in konstantna. Plašnost te včasih nekoliko za-
držuje.

Niente di delizioso, anzi peggio: è un'acqua corrotta. Tanti si
 sono spaventati in modo che si sono pigliati la briga di
 disinfettare le acque, hanno versato ben quattro barili di
 acqua fresca in un'orchestra di tubi, e ho fatto
 tutto per vedere, ma non riescono a farla. Temo che sia
 un delusione. In fondo, questa è la vera causa di
 questa epidemia.

Menim, dragi **Paolo**, da imaš precejšnje težave v komuniciranju, in to predvsem zaradi notranje napetosti in neurejenosti. Med drugim premalo zupaš v lastno sposobnost izražanja in si preveč avtokritičen. Zato niso pomembne besede, temveč dejanja. Svetujem ti, da se sprostiš, opogumiš in odpreš svetu. Si namreč inteligenčen fant z izrazito sposobnostjo razmišljanja in analiziranja. Predvsem opusti svojo pretirano avtokritičnost! Ne bodi tako trmast.

[illegible]

Tvoja pisava, draga **Valentina**, izraža velike kvalitete. Z nadpovprečno inteligenco, jasnostjo, kreativnostjo, natančnostjo, odprtostjo in sposobnostjo razmišljanja imaš praktično odprte vse poti. Morda si edinole nekoliko preskromna in premalo samozavestna. Si zelo razgledana in imaš veliko zanimanj. Opažam, da nimaš veliko rezerve energije in se kmalu utrušiš. Vzemi si zato potreben čas za počitek. Si dobrega srca in zelo radodarna.

Dinozavri in DNK

Trenutne mode (trendi) večkrat vplivajo na zanimanja sedanjega časa. Zadnja velika moda, sedaj razširjena po vsem svetu, je Paleontologija. Glavni junaki so seveda dinozavri. Skoraj vsaka založba je izdala knjigo o njih. Tudi filmi niso bili izjema v tem procesu, saj največji hit leta je Spielbergov "Jurassic Park". V tem filmu je izražena teorija, da bi lahko preko krvne analize komarjev ohranjenih v delcih jantarja določili DNK dinozavrov: to bi s pomočjo pridobljenega znanja na področju genetske inženjerije omogočilo klonacijo teh živali. Teorija je sprožila nešteto debat. Ker je teh čisto dovolj, sem se odločil, da izrabim priložnost in se raje posvetim DNK-iu.

Prav gotovo se boste začudili moji izjavi, da letos obhajamo važno obletnico (točneje tridesetletnico). Leta 1953 sta namreč James Watson in Francis Crick odkrila obliko DNK. Vsakdo ve, da je jedro človeške celice sestavljeno iz genoma - skupina 46 kromozomov - 22 parov in dva kromozoma, ki določata spol, X in Y. Kromozomi pa vsebujejo DNK. Kaj pa je DNK? Kot mi je prijatelj večkrat navdušeno razlagal, je DNK kratica za Deoksiribonukleinsko kislino, (bolj razširjena je angleška kratica DNA, ker pa obstaja slovenski izraz, je pametno, da ga uporabljamo). Tedaj je namreč znanstveni svet prvič zagledal obliko DNK, to je dvojne vijačnice. Obe vijačnici se vijeta ena ob drugi, v enakovrednih razmikih pa sta povezani s paroma baz. Te baze so lahko štiri: adenin (A), timin (T), citozin (C) in gvanin (G), in v vsaki povezavi sta lahko dve: ali par adenintimin ali par citozin-gvanin. Nekaj let po Watsonovem in Crickovem odkritju so prišli znanstveniki do spoznanja, da so te štiri baze abeceda genetske kode.

O kromozomih je bilo prvič objavljeno leta 1910. Po kemični strukturi so podobni purinskim in pirimidinskim obročem. Danes lahko raziskovalci kartirajo vsak kromozom, tako da označijo koščke po njegovi dolžini. Oznake že vsebujejo lastnosti genoma. To so manjše genske variacije, ki jih na organizmu ne opazimo in jim pravimo polimorfizmi. Ponavljajo se pogosto v vsem zaporedju DNK in ločijo DNK enega oseba od DNK drugega (npr: ACCGTA, ACCTTA). Take polimorfiz-

Neverjetna zgodba

Bilo je že pozno zvečer, ko se je bolničar Bill Pratt vračal z dela. Podzemska, s katero se je Bill peljal, je bila že na površju, v južnem predmestju Philadelphije, in je naglo rezala zrak na svoji poti. Bill se je, zagledan v svojo podobo na šipi, zamišljeno nasmešnil. Razmišljal je o svojem nedvomno dolgočasnem življenju, in se skoraj ni zavedel, da se je podzemska približala domači postaji. Velika hitrost vlaka se je nenadoma zmanjšala ob cviljenju zavor. Zgrabil je torbo, si posadil klobuk na že skoraj golo glavo in izstopil.

Že se je hotel napotiti proti domu, a se je kot začaran obrnil proti krvavo rdečemu soncu, ki je svojo kričečo barvo razlivalo v ozadje mestnih nebotičnikov. Zdelo se mu je, kot bi se tiste ogromne stavbe, s katerimi je moderni človek skoraj hotel oponašati božjo ustvarjalno moč in ustvariti svoje umetne gore, dvignile visoko proti nebu, da bi pogoltnilo sonce in s tem zabrisale najlepšo sled narave. Zadnji žarki so kmalu zatem izginili in nenadna temà je prebudila zasanjanega bolničarja. Obrnil se je in z lahnimi koraki odkorakal proti domu. Čudno se mu je zdelo, da ga kar naenkrat skoraj zebe. Dolga cesta, ki je vzporedno s tračnicami vodila k prijetnim dvonadstropnim hišicam, ki so tam stale že dve stoletji, se mu je tokrat zdelo groteskno dolga in pusta. Imel je čuden občutek že od trenutka, ko je stopil s postaje. Takrat ni še mislil na vzrok, zdaj pa je vedel, od kod mu prihaja ta občutek: okoli njega je vladala popol-

na tišina. Ampak ne taka tišina, ko že vse spi – in ti daje globok občutek umirjenosti. Nasprotno, ta tišina je Billa vznemirjala. Bila je popolna in nenaravna. Cesta je bila prazna kot še nikoli. Ptičkov na drevesih ob cesti ni bilo slišati, kot bi se vsi odselili v drug kraj. Hladen vetrček je prijetno pihljal, a ni bilo slišati njegovega šumenja med drevesnimi krošnjami. Naekrat se je Billu Prattu zazdelo, da je sam, popolnoma sam. Kot bi bil mrtev, poldrugi meter pod zemljo.

Postal je za trenutek, da bi se prepričal, če je res vse zatopljeno v tišino, in res ni slišal nikakršnega zvoka. Pomislil je, da je morda oglušel, zato je poskusil udariti z nogo ob tla. Ni bil gluhi, kajti tokrat je bil zvok glasen in celo odmevajoč. Stopil je počasi naprej in premišljeval o racionalnih vzrokih te tišine. Naenkrat ga je po vsem telesu obšla zona, toda tokrat ne zaradi mraza. Zaslišal je namreč za hrbotom nenaden šum, kot bi nekdo hodil po listju. Ozrl se je, a ni videl nikogar. Le prazno cesto in male vrtnice, ki jih je povzročal veter, ko se je poigral s prahom in listjem.

“Hej! Kaj je kdo tam zadaj?” je vprašal s trepetajočim glasom. Pa kaj, ko je vedel, da ne bo dobil odgovora.

Stopil je po poti z odločnejšim korakom in bil stalno pozoren na to, če se za njim kaj premika. In res je spet zaslišal za sabo šumenje, kakor da bi kdo tiho stopal za njim. Hitro se je obrnil in ledeni znoj ga je obilil, ko je videl, da ni bilo prav nikogar. Zato je spet odkorakal s še hitrejšim korakom, kajti začel se je resno bati. Čudni koraki za njim pa niso odnehali, pač pa se je njihov zvok še okrepčal. Bill Pratt je v strahu pohitel in se istočasno oziral čez ramo. Zaman. Cesta pred njim je bila neskončno dolga in zazdelo se mu je, da se celo drevesa premikajo in ga ovirajo v njegovi hoji. In bolj kot se je neznanega zasledovalca bal, bolj so se mu zdeli njegovi koraki glasnejši in težji. Z gotovostjo bi lahko prisegel, da je bil zasledovalec iz trenutka v trenutek večji, močnejši in hitrejši. Še enkrat se je obrnil, da bi neznanca pogledal v oči. Ni ga videl, a opazil je nekaj: na blatu ob robu ceste je poleg svojih videl tudi ogromne stopinje deformirane bose noge. Zakričal je in začel na vso moč teči proti domu, kajti razumel je, da ima opravka z nadnaravnim bitjem. Srce mu je bilo, kot bi hote-

lo eksplodirati. Tekel je kot nor, brezupno, za petami pa je slišal težke korake ogromnih nog. Vedel je, da nima nobene šanse proti neznanemu velikanskemu bitju, saj je vsak trenutek zgubljal prednost. Videti je bilo, da ga bitje ne bo pustilo, dokler ga ne bo zgrabilo. Že je čutil njegovo sapo na tilniku. Bil je izgubljen. Možnosti za rešitev praktično ni bilo nobene.

Tedaj pa se je zgodilo nepričakovano. Na postajo, ki jo je pred kratkim zapustil, je v tistem trenutku zavozil vlak. To je bila njegova edina možnost, da reši kožo. Z močmi, ki so mu še ostajale, je s ceste skočil čez grme, ki so jo ločevali od tračnic. Skoraj istočasno je zaslišal, kako je tudi nevidna zver prekoračila to naravno mejo. Ob tračnicah je tekel, dokler ni zagledal hitrega vlaka, ki se mu je približeval od zadaj. Še malo je počakal, ko pa je bilo bitje toliko blizu, da bi ga lahko napadlo, se je s točno preračunanim skokom pognal čez tračnice. Slišal je, kako je tudi zver skočila; a pot ji je prestregel vlak s hitrim pomikanjem. Zaslišal je močen udarec, kot ga še svoj živ dan ni slišal, istočasno pa pošasten krik, ki ga ne bi moglo oddati nobeno živo bitje.

Bill se je počasi dvignil z blatnih tal in zadihano opazoval, kako vlak izginja v temo. Prečkal je tračnice, se zopet vrnil na cesto, pobral klobuk in torbo, ki ju je odvrnil med begom, in se z utripajočim srcem podal proti domu.

Do konca svojega življenja ni uganil, kaj se mu je dogajalo tisti večer.

Tomaž Susič

Utemeljitev: Zelo spretno napisana zgodba v slogu igrive fantastične “short story”. Stopnjevanje gradi avtor postopno, v čedalje hitrejšem tempu in ga privede do sicer domiselnega, a morda premalo presenetljivega zaključka (l. nagrada na natečajuSKK).

RAST, mladinska priloga Mladike. Pripravlja uredniški odbor mladih. Pri tej številki so sodelovali: Neli Ban, Darko Bradassi, Jadranka Cergol, Katarina Fischer, Janez Mijač, Nadja Roncelli, Matjaž Rustja, Breda in Tomaž Susič; Sara Trampuž, Andrej in Neva Zaghet, Ivan Žerjal.

**Tisk Graphart, Trst, november 1993.
Drevored G. D'Annunzio 27/E,
Tel.040/772151**

Dinozavri in DNK

6

me, na široko razmetane po genomu, lahko odkrijemo s sedanjimi postopki. Geni so negativ življenja, saj opredeljujejo strukturo vsake beljakovine v telesu. Beljakovine pa so potrebne za strukturo, funkcijo in uravnavanje telesnih celic, tkiv in organov. Ugotovili so tudi, da če bi ponazorili zaporedje baz v genomu z velikimi črkami (kot v tem tekstu), bi se črta vlekla za 8000 km.

Za sedanje znanje je ideja Michaela Crichtona po mnenju raznih znanstvenikov le znanstvena fantastika, toda ne izključujejo, da bi bilo to v daljni prihodnosti možno.

593 by F.J.MC

Arbeit macht frei! (1)

Pripravil: Matjaž Rustja

Mentor: prof. Alenka Rebula

Šolsko leto 1992-1993

BIBLIOGRAFIJA

J. Jezeršek - Sokol - Arhipelag Goli, Ljubljana 1989

T. Ferenc - Satan, njegovo delo in smrt, Ljubljana 1979

F. Fölkel - Rižarna, vrata v smrt, Trst 1990

D. Carloni - Nell' inferno di Dachau, Historia 1993, št. 422, str. 102-110

UVOD

"TISTI, KI SE NE MOREJO SPOMINJATI PRETEKLOSTI, SO OB-
SOJENI NA NJENO PONAVALJANJE."

(George Santayana)

Preveč je v zgodovini človeških grozodejstev, ki so potisnile človeka na satansko raven. Še vedno premalo se govori o njih. Trpljenje, ki so ga zatirani doživljali, mora biti v opomin nam in vsem poznejšim rodovom.

NEMŠKA UNIČEVALNA TABORIŠČA IN NJIHOVI VODITELJI

"NI NAVADA, DA BI ZGODOVINAR ZA NASLOV SVOJEGA ČLANKA ALI RAZPRAVE UPORABLJAL NASLOVE, KI NE SPADAJO V IZRAZOSLOVJE NJEGOVE STROKE, IN NITI NI PRIMERNO, DA BI SE ČUSTVENO OPREDELJEVAL. VENDAR SO V NOVEJŠI ZGODOVINI POJAVI IN LJUDJE, DO KATERIH ŠE TAKO HLADNOKRVEN ZGODOVINAR NE MORE BITI NEPRIZADET, NE MORE BITI SAMO HLADEN OPAZOVALEC IN RAZČLENJEVALEC, TEMVEČ JIH MORA TUDI RAZKRINKOVATI IN POKAZATI VSO NJIHOVO NEČLOVEČNOST IN GNUSOBO."¹⁾

Tako pravi T. Ferenc v uvodu v svojo knjigo, po kateri povzemam glavne podatke o zločincih, ki so se posebno izkazali v preganjanju Židov in v pomorih sploh.

CHRISTIAN WIRTH se je rodil 24. novembra 1885 v Oberbalzheimu na Württemberskem. Po osnovni šoli se je izučil za žagarja, vendar pa je za tem,

ko je odslužil vojaški rok, bil zaposlen najprej pri nemški policiji (Schutzpolizei), potem pa (1913) pri nemški kriminalni policiji, kjer je ostal do konca življenja. V času 1. svetovne vojne je bil deležen raznih pohval. Leta 1931 je stopil v NSDAP. 1939 so ga sprejeli v SS s činom Obersturmfürerja. Imel je ugodno oznako, zato so ga določili za akcijo "nacistična evtanazija".

Leta 1935 je Hitler dejal, da bi bilo lažje reševati problem evtanazije v vojnem času, ker bi takrat odpor Cerkve ne imel velike vloge. Tako je septembra 1939. leta izdal ukaz o "smrti iz usmiljenja" za neozdravljivo bolne ljudi.

Do 1. januarja 1940. leta so morale vse umobolnice poslati Hitlerjevemu uradu specifične obrazce o bolnikih. Posebna komisija je podatke pregledala, izbrala kandidate in poslala na kraj ekipo zdravnikov, da bi bolnike pregledali.

Do celic smrti so bolnike pripeljali s posebnimi avtobusi Splošno koristne družbe za prevoz bolnikov. Take celice so bile v dvanajstih zdravstvenih ustanovah. Celice so maskirali v kopalnice in ubijali ljudi z ogljikovim monoksidom. Da bi vse dobilo bolj realističen izgled, so kriminalno policijo oblekli v bele halje in namestili nekaj sester.

Prva taka ustanova s prvo plinsko celico za množično ubijanje ljudi je bila v Brandenburg. Vodja akcije je bil Wirth. S svojimi poskusi izpopolnjevanja načina ubijanja ljudi se je hvalil. Jeseni leta 1941 so po Hitlerjevem ukazu ukinili akcijo evtanazije zaradi tega, ker ji je javno mnenje nasprotovalo. Dotlej so ubili že nad 70.000 ljudi.

To skupino morilcev so nato poslali na Poljsko. Bili so dodeljeni akciji "Reinhard". Kar se tiče imena, nima Fölkel nobenega dvoma²⁾; poimenovali so jo po Reinhardu Heydrichu, velikem pokrovitelju končne rešitve židovskega vprašanja. Ta je odločno zahteval od te akcije umor 11 milijonov Židov. Prepeljali naj bi jih na Poljsko, kjer bi jih pokončali v uničevalnih taboriščih. Židovsko vprašanje delimo namreč na dve obdobji: prvo do julija 1941, ko so Žide koncentrirali in pošiljali v razne zbirne centre (gete), drugo pa do polovice leta 1944, ko so judovski narod sistematično in fizično uničevali.

Pozno jeseni 1941. leta ustanovijo nacisti v nekem nenaseljenem gradu

na Poljskem taborišče CHELMNO. Najprej so tu ubijali bolnike, potem pa Žide. Natrpali so jih v avtomobile in ubijali z izpušnimi plini, potem pa jih sežigali v krematorijih. Delovalo je do 1944. leta, z le enoletno prekinitvijo. V njem je umrlo okrog 360.000 ljudi.

V prvih mesecih 1942. leta so ustanovili tri nova taborišča: Belzec, Sobibor in Treblinka. BELZEC je deloval pri Lubinu. V to tovarno smrti so prihajali Židje iz jugovzhodne Poljske. Imelo je štiri plinske celice, v katerih je umrlo dnevno okoli 4000 Židov. Konec 1942. so taborišče uničili, potem ko je tu našlo smrt nad 600.000 ljudi. SOBIBOR je grob 250.000 ljudi, obratovalo pa je le leto dni, do novembra 1943. TREBLINKA je bilo največje taborišče. Razdeljeno je bilo na delovno in uničevalno. V uničevalnem delu je bilo 10 plinskih celic (7x7m), kjer je umrlo 732.000 ljudi. Tehniko množičnega ubijanja so izpopolnili, tako da niso več ubijali v avtomobilih, ampak v neprodušnih betonskih celicah, v katere so spustili plin.

Za množično uničevanje ljudi v taboriščih je veljal točno določen sistem dela. Potem, ko je prišel transport Židov, so ljudi razdelili na dve ali tri skupine. Vsaka skupina se je najprej slekla, potem je oddala vse dragocenosti in nato je šla na "nebeško pot". Pri vsem tem delu so pomagali nalašč izurjeni Židje. Preden so stopili v celice, so morali jetniki telovaditi, da bi bili bolj zadihani. Umiranje je trajalo 1/4 ure, celoten proces pa največ 3/4 ure. Bolne in tiste, ki niso zdržali potovanja, so po strelu v tilnik zmetali v jame.

"Nacistični zločinci so vso akcijo ubijanja Židov v navedenih treh uničevalnih taboriščih držali v strogi tajnosti. Vsak Žid, ki je prišel v uničevalno taborišče, ne bi smel živ iz njega, četudi bi ga nekaj časa še potrebovali kot delovno moč. Še preden so končali akcijo "Reinhard", so sežigali skoraj vsa trupla, nato pa uničili vse zgradbe in naprave ter tam posejali travo in posadili drevje, seveda so uničili vso dokumentacijo³⁾."

Iz izkoristka mrličev so iztržili dohodek okoli 1400 tedanjih mark in sicer od:

- a) zobnega zlata
- b) oblek
- c) dragocenosti
- č) denarja
- d) uporabe kosti in pepela

(dalje prihodnjič)

1) J. Jezeršek, ARHIPELAG GOLI, str. 19

2) prav tam, str. 94

3) prav tam, str. 99-100